

Geert Duinkerck 1832-

(de eerste bewoner van 'it earmlân', Mieddyk 39, Menaam)

Geert Jans Duinkerck wordt geboren op 4 maart 1832 in Uithuizen, op huisnummer 310. Zijn vader is Jan Pieters Duinkerck (1796-1880) en zijn moeder Aaltje Geerts Kuipers (1796-1861). Vader Jan komt van geboorte uit Mensingeweer en moeder Aaltje uit Ulrum. Ze zijn van de Nederlands hervormde kerk. Jan en Aaltje wonen na hun trouwen in 1819, in Mensingeweer. Jan staat daar als 'dagloner' te boek. Later zal Jan in de molenwereld terecht komen. Tussen 1822 en 1832 is hij namelijk molenaars- en olieslagersknecht en in 1825 ook 'harenmaker'. Harenmaker is een zeer specialistisch, wat geheimzinnig beroep. Harenmakers vlechten met paardenhaar op een speciale eigen manier filters, de zogenaamde haren, voor oliemolens.

In Mensingeweer wordt het eerste kind van Jan en Aaltje, dochtertje Anje (1820-1833) geboren. Daarna volgen zoon Pieter (1823-1866), dochter Jantje (1825-1882), een eerste zoon Geert (1829-1830) en Geertruida die, nog maar drie weken oud, in 1831 overlijdt. De tweede Geert Jans Duinkerck wordt op 4 maart 1832 in Uithuizen geboren. Een jaar later overlijdt de oudste dochter Anje op haar dertiende. Als weer een jaar later in 1834 in Uithuizen een dochtertje wordt geboren, dan krijgt ook die de naam Anje. Deze tweede Anje wordt maar vier maanden oud.

Jan en Aaltje verhuizen later naar Vliedorp bij Ulrum en daarna naar Uithuizen, waar Jan commissionair is. In 1835 vertrekken ze naar Friesland. Met een advertentie in de Groninger Courant stellen ze hun clientèle van de verhuizing naar Kollum op de hoogte.

In Kollum worden ze waarschijnlijk eigenaar van een korenmolen. Het gemeenteverslag van Kollum uit 1852 noemt daar namelijk drie molens: die van Formsma, van Duinkerck en van Keuning. Twee van deze molens zouden kort na 1836 zijn gebouwd.

De kleine Geert Duinkerck is ten tijde van de verhuizing naar Kollum nog maar drie jaar oud en hij zal hier de rest van zijn jeugd met zijn ouders doorbrengen. Hij is 26 jaar als hij in augustus 1858 van Kollum naar Beetgum verhuist. Daar is hij molenaarsknecht bij molenaar Jan Jans Sikkema van de plaatselijke koren- en pelmolen 'Windlust'. Jan Sikkema is in 1855 voor ruim 15.000 gulden eigenaar van deze molen in Beetgum geworden. Hij is in 1808 geboren in het dichtbij Kollum gelegen Burum.

In december 1859 staat Geert nog steeds op hetzelfde adres bij zijn ouders in Kollum ingeschreven. Vader Jan is koopman, handelt in onroerend goed en verhuurt ook een huis met een bakkerij in Kollum. Hij heeft een paar jaar eerder vast een flinke ruzie gehad, want op 18 februari 1854 wordt Jan Duinkerck wegens 'belediging door woorden' door de rechtbank in Leeuwarden veroordeeld tot acht gulden boete.

Uit een advertentie in de Leeuwarder Courant van 22 maart 1859 blijkt dat Geert, na ruim een half jaar werken in Beetgum, agent voor een Hollandse distillateur wordt.

Aangesteld tot verantwoordelijken AGENT voor de provincie Friesland
G. J. DUINKERK te Kollum.

L. VAN PELT Hz.,
*Brander, Distillateur, Gistkooper en Azijn-Fabriekant
op den Huize Schiedam bij Delft.*

Geert (30) trouwt op 26 juli 1862 in Uithuizen met Rena Wieringa (25) die op 19 oktober 1836 geboren is in Leens. Rena is van beroep winkelierster, woont in Uithuizen en daarvoor in Ulrum. Vader van Rena is Harm Jans Wieringa, commissionair in Leens. Haar moeder Lena Rijpkjes Bos is ten tijde van het huwelijk van Geert en Rena al overleden, evenals Geerts moeder Aaltje, die op 19 mei 1861 in Kollum sterft. Getuigen bij het huwelijk zijn onder meer Geerts broer Pieter Duinkerkerk (38) en zus Jantjes toenmalige echtgenoot, de Kollumer logementshouder Bartel Broersma (36). Geert en Rena trouwen op huwelijkse voorwaarden, waarvan de akte op zes juli 1862 bij notaris Herman Visscher in het Groningse 't Zandt is gepasseerd. Geert en Rena zijn beide Nederlands hervormd. Waarschijnlijk trekt Geert na de huwelijksvoltrekking bij Rena in, want volgens de burgerlijke stand van Kollumerland is hij op 15 april 1863 van Kollum naar Uithuizen vertrokken. Zijn officiële inschrijving in Uithuizen volgt pas een klein jaar na hun huwelijksdatum.

Geerts oudste broer Pieter Jans Duinkerkerk, geboren op 7 augustus 1823 in Mensingeweer, begint zijn werkzame leven als molenaar bij vader Jan in Kollum. Pieter trouwt op 16 mei 1846 met Lijsbert Jans Hoekstra. Ze is 21 jaar en geboren en getogen in Kollum. Een jaar later, op 19 september 1847, wordt hun dochtertje Aaltje geboren. Pieter is dan winkelier in Kollum. In 1848 koopt vader Jan voor 4.805 gulden een bijna nieuwe korenmolen in Stiens van Lyckle Warners de Vries. De molen stond op de plek waar nu de huidige korenmolen De Hoop staat. Pieter en Lijsbert gaan als molenaarsectpaar in Stiens wonen. Waarschijnlijk vonden ze de molen wat aan de kleine kant, want al in 1854 verkopen Jan en Pieter de nog vrij nieuwe molen voor afbraak.

UIT DE HAND TE KOOP,
om in de maand Julij e. k. of eerder af te breken:
Een KOORNMOLEN te Stiens, 18 el 352 streep (62 voet vlugt), sterke Raderen; geschikt tot *Water- of Rogmolen*. Te bevragen bij J. DUINKERK, te Kollum en P. DUINKERK, te Stiens; 's Vrijdags aan de Koornbeurs te Leeuwarden te spreken. Tevens 3 beste LOOPER PELSTEENEN, 1 el 480 streep à 1 el 628 streep (5 à 5½ voet) groot.

Leeuwarder Courant 30 mei 1854

Vrijwel direct na de afbraak bouwen ze een nieuwe, grotere molen terug op dezelfde plek. Een paar jaar later, in december 1856 verkopen ze deze nog nieuwe molen in Stiens voor 14.000 gulden aan molenaar Auke Bakker uit Vrouwenparochie. Pieter en Lijsbert verhuizen, samen met hun dochters Aaltje en de inmiddels in 1853 in Stiens geboren Grietje, na ruim acht jaar naar Hallum.

De Ondergeteekende zijne Affaire te Stiens den 12 Mei 1857 overgedragen hebbende aan den Heer AUKE BAKKER, betuigt door dezen algemeen gebruikelijken weg, zijnen hartelijken dank aan allen, wier gunst en vertrouwen hij ruim acht jaar mogt genieten en blijft zich tevens bij voortdoring in den Handel, en tevens als Winkelier in KRUIDENIER- en GRUTTERSWAREN aan Hallumer's inwoners en in omliggende plaatsen, minzaam aan bevelen, hopende ook daarin door eene goede en civiele bediening, de gunst van velen te verwerwen.
Hallum, 15 Mei 1857. P. DUINKERK.

Volgens bovenstaande Advertentie, eigenaar geworden van den ROGGE-, WEIT- en PELMOLEN te Stiens, beveelt de Ondergeteekende zijn Fabriek aan een ieder aan, welke hem met hunne gunst gelieven te vereeren, hopende zooveel mogelijk voor eene accurate behandeling te zullen zorgen.
Stiens, den 15 Mei 1857. AUKE BAKKER.

Na ruim twee jaar in Hallum, gaat Pieter in december 1859 met zijn vrouw en de beide dochters terug naar Kollum. Hij staat bij de gemeente ingeschreven als winkelier. Pieter Jans Duinkerck overlijdt op 12 augustus 1866 in Kollum. Hij is 43 jaar geworden en eindigt als 'touwslager'.

Geerts zuster Jantje Duinkerck die op 19 maart 1825 in Mensingeweer is geboren, trouwt twee keer. Eerst met de Kollumer kastelein en logementshouder van "Het Zwarte Paard", Bartel Djurres Broersma en, na diens overlijden in 1876, met Harm Gosses Kroon die afkomstig is uit Veendam. Jantje overlijdt kinderloos in Kollum op 29 maart 1882.

Op 9 maart 1857 verkoopt Jan Duinkerck het huis, de rog- en pelmolen 'De Hoop' en een perceel weiland in Kollum. Koper is Cornelis Gorter uit Dokkum voor 13.135 gulden. Kort daarna in mei 1857 houdt Jan Duinkerck boelgoed in Kollum. Het boelgoed brengt in totaal 603 gulden op.

BOELGOED. De Notaris ANDREÆ te Kollum zal, op Donderdag den 7 Mei 1857, 's morgens 9 uur, ten huize en ten verzoeke van JAN DUINKERK te Kollum, bij boelgoed, tegen gereed geld, verkoopen:
2 Melk-Koeijen, 2 Paarden, 1 gebruikte Roedebalk met lasschen, 1 bijna nieuw Asrad en daarbij behoorend bijna nieuw Bonkelrad, geschikt in een Molen van ongeveer 19,240 el (65 vt.) vlugt, eenige stukken Eiken-, Greenen- en Vuren Hout, alsmede Greenen Posten en Vuren Plankhout, 1 Karn met koperen hoep, 2 koperen Handketels, Tijnnen, Vaten, Emmers, Tobben, 1 Staartstuk-Klok, enz

Geert en Rena naar Menaldum

Op 26 oktober 1863 schrijft boekhouder J. van der Leij namens de Armvoogdij in Menaldum een brief aan Geert Duinkerck in Uithuizen, waarin wordt bevestigd dat men voor de bouw van een molen een stuk grond in erfpacht wil afstaan van 18 Nederlandse el lengte en 83 el breedte. De grond maakt onderdeel uit van het kadastrale perceel Beetgum C nummer 425 vóór grenzend aan de toenmalige Mied- of Grindweg en met de 83 el breedte grenzend aan de Menaldumer vaart. Geert wil aanvankelijk een veel kleinere oppervlakte pachten, maar daar wil de Armvoogdij niets van weten. De voorgestelde pacht is 2 cent per el. De verhoudingen tussen Geert en de boekhouder zijn kennelijk goed, want Van der Leij spreekt Geert in de aanhef van de brief aan als 'Vriend G.J. Duinkerck'. Van der Leij geeft verder aan dat de eindbeslissing van de Armvoogdij over de erfpacht-uitgifte uiteindelijk in handen ligt van het gemeentebestuur. Begin november verzoekt de Armvoogdij aan het gemeentebestuur van Menaldumadeel om in te stemmen met de voorgenomen verpachting van de grond aan Geert. De Armvoogdij denkt wat betreft oppervlakte en prijs beter uit te

zijn met erfpacht aan een 'solide persoon' als Geert, dan met het gebruik van de grond door de Armvoogdij zelf of met jaarlijkse verhuur van de grond. Het gemeentebestuur stemt uiteindelijk met het verzoek in. De Armvoogdij deelt Geert Duinkerker vervolgens mee dat hij zelf een verzoek aan Gedeputeerde Staten dient te richten om de molen te mogen bouwen. Er zal dus een vergunning van de Provincie moeten komen.

Geert reageert vlot op het bericht van de Armvoogdij van 26 oktober, want in een brief van 31 oktober zegt hij blij te zijn met het besluit. Hij vindt de verlaging van de pacht met een halve cent 'zeer aangenaam'. Kennelijk vroeg de Armvoogdij eerder dus nog 2,5 cent per el. Verder geeft Geert aan dat hij wel genoeg heeft aan 15 el lengte, in plaats van de voorgestelde 18 el. Hij komt met een uitvoerige berekening over de afmetingen van de vlucht van de te bouwen molen, in relatie tot de minimale lengte van het te pachten perceel. Hij denkt de vlucht van de molen ook wel binnen de 15 el tussen land en vaart te kunnen houden. Ook bij 15 el komen de draaiende wieken volgens hem niet in conflict met het aangrenzende land en met de Menaldumer vaart. Hij schrijft dat hij hierover met een zekere Boonstra (vrij zeker aannemer en molenbouwer Pieter Minnes Boonstra uit Menaldum) heeft gesproken, maar die denkt echter dat het met niet minder dan 18 of 20 el kan. Kennelijk heeft Geert met de Armvoogdij onderhandeld om de molen op een zo klein mogelijke oppervlakte grond te kunnen bouwen.

Vrijwel direct na dit bericht geeft Geert in een nieuwe brief aan Van der Leij toe dat zijn berekening over de benodigde lengte van 15 el niet klopt. Hij opent deze brief met 'Hoe kan men zo stomp wezen'. Hij is er dus achter gekomen dat hij zelf maar met de halve molenvlucht had gerekend, in plaats van met de hele vlucht. Het advies van de Armvoogdij om 20 el aan te houden slaat hij echter af en zegt aan 18 el genoeg te hebben. Hij ondertekent de brief met 'uw dienaar en vriend G.J. Duinkerker'.

Op 3 november 1863 meldt Van der Leij nog aan Geert dat 18 el echt wel het minimum is en 20 el wellicht toch beter is, immers 'karigheid in den aanvang kan in de gevolgen in ongelegenheid brengen'. Geert is over de maat vastbesloten en houdt vast aan 18 el. Elke meter meer betekent bij 83 el breedte en 2 cent pacht immers een jaarlijkse meerprijs van 1 gulden 66. Een voor die tijd toch vrij stevig bedrag.

Vervolgens brengt Geert op 6 januari 1864 in een brief aan de Armvoogdij een tweetal knelpunten naar voren. In de eerste plaats vraagt hij aandacht voor de voorwaarde die hij van Gedeputeerde Staten in de vergunning voor de te bouwen molen heeft gekregen. Daarin staat dat hij met de molen 1.100 el 'uit de weg dient te blijven'. Bedoelt het provinciebestuur hier de Grindweg, zo vraagt Geert zich in de brief af. Verder eist de provincie dat de molen er al op 1 juli 1863 zou moeten staan. Dit laatste is kennelijk een vergissing, want die datum is dan immers allang verstreken. Geert gaat ervan uit dat ze 1 juli 1864 bedoeld zullen hebben. In zijn brief aan Van der Leij geeft hij aan dat de voorwaarden hem maar vreemd voorkomen. 'U zult wel begrijpen dat ik op zoodanige vergunning als deze niet kan vertrouwen'. Hij zegt het liefst een einddatum voor de bouw te hebben van 1 november of 1 december 1864. Uiteindelijk blijkt dat Geert zich op 6 januari voor niks druk heeft gemaakt, want in het dossier van de provincie staat dat de vergunning al op 4 januari is verleend. Daarin heeft de provincie haar eerder gemaakte 'foutjes' hersteld.

De vergunning voor het oprichten van de molen

Op 5 december 1863 vraagt Geert Jans Duinkerker te Uithuizen aan Gedeputeerde Staten van Friesland een vergunning voor het stichten van een windkorenmolen te Menaldum. Tegelijk

met de aanvraag schrijft het gemeentebestuur van Menaldumadeel een brief aan GS met daarin de volgende alinea: 'Aangezien de inkomsten van het Armbestuur door die vaste som (jaarlijkse erfpacht), ook op den duur zullen vermeederen, en de oprigting dier fabriek (een molen wordt in die tijd dus een fabriek genoemd) eer voor- dan nadeelig voor het dorp gerekend mag worden te zijn, hebben wij de eer U te adviseren om, de naar Art. 16 der Wet op het Armbestuur, vereischte magtiging wel te willen verlenen, indien althans G.J. Duinkerkerk tot de oprigting zelve is geautoriseerd'. Daarmee heeft het Armbestuur mandaat van de gemeente om met Geert Duinkerkerk een erfpachtovereenkomst te sluiten.

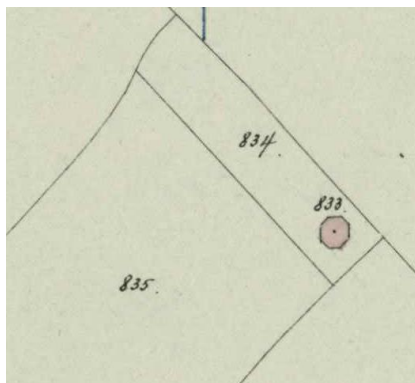
Uit de verdere correspondentie tussen de gemeente en de provincie blijkt dat er misverstand is over de afstand van de molen tot de openbare weg. De gemeente schat de afstand op plusminus 100 Nederlandse ellen, terwijl de provincie in eerste instantie uitgaat van 1.100 ellen. Ze moeten in Leeuwarden het plusminusteken in de begeleidende brief van de gemeente voor een één hebben aangezien. Verder is er misverstand over de datum waarop de molen er moet staan. Burgemeester W.A. Bergsma leest in de vergunning die in eerste instantie door de provincie wordt verleend, een einddatum voor de bouw op 1 juli 1863 en dat kan volgens hem niet, omdat die datum op dat moment immers al is gepasseerd. Nadat deze administratieve foutjes uit de weg zijn geruimd, verleent Commissaris des Konings Van Panhuijs op 4 januari 1864 de definitieve vergunning aan Geert Duinkerkerk. Dat is binnen een maand na de aanvraag.

Bijzonder in het vergunningsdossier van de provincie is een proces verbaal van 4 december 1863 van de plaatselijke veldwachter Huite Jacobs Droge. Die schrijft dat hij zich heeft begeven naar gardenier Jacob Hendriks de Jong en koemelkster Sijtske Pieters Tigchelaar, de weduwe van Pieter Feijes Corëe. Zij zijn de eigenaars der beide gebouwde panden, het meest nabij gelegen aan het perceel waar Duinkerkerk de windkorenmolen gaat stichten. De Jong en de weduwe Tigchelaar verklaren elk afzonderlijk dat hiertegen geen bezwaren in hun belang bestaan en ondertekenen het proces verbaal. Daarmee wordt het stuk onderdeel van de vergunningsprocedure.

Op 22 februari 1864 schrijft Van der Leij in zijn verslag aan de armvoogden dat Geert eraan herinnerd moet worden dat er nog een erfpachtovereenkomst voor de grond getekend dient te worden. Geert heeft namelijk kort daarvoor aangegeven dat hij al 'met 14 dagen' wil starten met de bouw van de molen. Hij heeft daarom ook gevraagd naar de 'gesteldheid en geschiktheid', van de grond. Uiteindelijk zal het van de Armvoogdij te pachten perceel 18 el lang en 83 el breed zijn. Dat komt neer op een jaarlijkse erfpacht van 18x83x2cent is 29,88 gulden. Dat bedrag zal 99 jaar lang hetzelfde blijven. Van de mogelijkheid voor een inflatiecorrectie op de prijs had men toen kennelijk nog nooit gehoord.

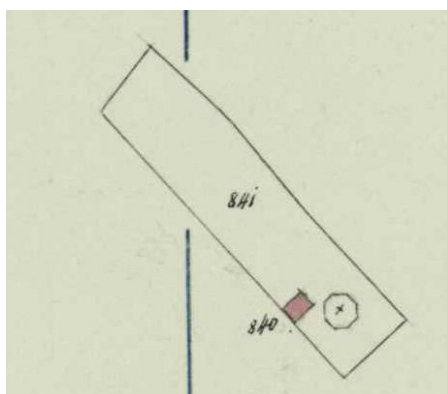
De akte wordt uiteindelijk op 2 april 1864 getekend, want dan verschijnen de Armvoogdij Menaldum (Pieter Klazes Stapensea, Pieter Foppes de Vries en Jacob Tiedes Tiedema) en Geert Jans Duinkerkerk, koopman te Uithuizen bij notaris Tjeerd Alma in Menaldum. Geert krijgt van de Armvoogdij voor de duur van 99 jaren een stuk grond van 14 roede en 94 el in erfpacht. De grond maakt deel uit van het bouwland kadastraal bekend als Beetgum C nummer 425. Later wordt dit nummer gesplitst in de nieuwe nummers 834 en 835. De erfpacht is 29 gulden en 88 cent en dient jaarlijks te worden voldaan 'in grove zilveren klinkende munt'. Geert moet zorgen voor een afscheiding op het perceel met heg en stek op de grens van de percelen 834 en 835. Hij gaat volgens de akte op het perceel een molen en een huizing bouwen die ook zijn 'domicilie' zal worden.

Geert en Rena verhuizen op 10 mei 1864 vanuit Uithuizen naar Menaam. Ze bouwen in 1864 eerst de koren- en pelmolen op het perceel. Een jaar later wordt de molen kadastraal vastgelegd als Beetgum C 833.

Kadastertekening van de situatie in 1864 met het afgescheiden erfpachtperceel en de pas gebouwde korenmolen

Na de molen volgt het woonhuis. In de financiële administratie van de Armvoogdij uit 1864 staat bij de ontvangsten de pacht van Geert Duinkerck en ook dat zowel molen als huizing in dat jaar zijn gesticht. Het huisje krijgt in 1865 het kadastrale nummer 840 en heeft een grondoppervlak van 20 vierkante meter. De oude waterput die nog steeds op deze plek te vinden is, stamt waarschijnlijk uit hetzelfde bouwjaar als het huisje.

Kadastertekening van de situatie in 1865 wanneer ook het huisje bij de molen gereed is

Er staan bij Geert en Rena in Menaldum geen kinderen in de burgerlijke stand ingeschreven. Wel zijn er drie inwonende molenaarsknechten. Jarig Willems Stuivinga (Holwerd, 1844) is van 25 januari 1865 tot 29 juli een half jaar molenaarsknecht bij Geert. Daarna gaat hij terug naar Holwerd. Op 12 mei 1870 komt Pieter Jentjes Wibalda (Metslawier, 1833) vanuit Berlikum naar Menaldum. Hij vertrekt alweer na twee maanden naar Ternaard. Tjalling Pieters van der Loon (Franeker, 1852) komt op 26 oktober 1870 vanuit Franeker naar Menaldum en gaat op 13 mei 1871 terug naar Franeker.

Op 25 november 1864 leent Geert 900 gulden tegen vijf procent rente van Trijntje Vos. Ze is de weduwe van de overleden landbouwer, eerder pelmolenaar, Jacob Ritzes Mulder uit Ezinge. Notaris Van der Plaats uit Leeuwarden regelt de schuldbekentenis van Geert met de zaakwaarnemer van de geldschieters, de Leeuwarder procureur Johannes van der Veen. Onderpand voor de schuld is de molen en het erfpachtrecht.

Op 18 maart 1865 passeert bij notaris De Wal in Leeuwarden de akte waarin Rena 1.500 gulden leent aan Geert tegen een rente van vier procent. Hypothecair onderpand voor de schuld is wederom de molen en het erfpachtrecht van de grond. Geert mag de molen niet zonder toestemming van Rena verhuren en hij moet de molen van een solide brandverzekering voorzien. De akte bevestigt dat Geert en Rena buiten gemeenschap van goederen zijn getrouwd. In dit jaar draagt Geert het erfpachtrecht van de grond, de molen en het woonhuisje in eigendom over aan Rena. Volgens het Kadaster heeft Rena in dienstjaar 1866 namelijk alle onroerend goed op haar naam. Het is onduidelijk hoe deze transactie tussen Geert en Rena zich verhoudt tot de andere geldschieters.

Op 9 juni 1865 passeert notaris De Wal in Leeuwarden een akte waarin Geert 3.800 gulden leent van timmerman Pieter Minnes Boonstra uit Menaldum. De jaarlijkse rente is vijf procent. Deze lening houdt waarschijnlijk verband met rekeningen die zijn blijven liggen bij de bouw van de molen en het huisje. Boonstra senior zal daarvan de bouwer zijn geweest en vervolgens ook de geldschieder.

Met nieuwjaar jl. heb ik mijne zaken van **Molenma-
ken, Timmeren en Houthandel**, met de gan-
sche aanleve van dien, overgedragen aan mijne beide
Zonen M. en J. P. BOONSTRA. Ik zeg hierbij aan mijne
Dorpgenooten en aan velen in onderscheidene oorden on-
zer provincie dank voor het vertrouwen en de gunst mij
gedurende vele jaren in ruime mate geschonken en beveel
mijne genoemde Opvolgers met volle gerustheid aan.
Menaldum, den 11 Januarij 1865.
P. M. BOONSTRA.

Bij de overdragt, hierboven vermeld, nemen wij de
vrijheid ons, tot alles wat de vakken van **Molenma-
ken, Timmeren en Houthandel** aanbelangt, aan on-
ze Dorpgenooten en verdere bewoners van Friesland be-
scheidenlijk aan te bevelen. Wij zullen trachten, door
goed werk en civiele behandeling, algemeen vertrouwen te
winnen en ons waardig te maken, hetwelk onzen Vader
zoo rijkelijk geschonken werd. — Firma: M. P. BOONSTRA
Menaldum, M. P. BOONSTRA.
den 11 Januarij 1865. J. P. BOONSTRA.

Leeuwarder Courant van 13 januari 1865

Op 5 december 1866 wordt Geert door de officier van justitie voor de rechtbank in Leeuwarden ten laste gelegd dat hij 'op den 22^e oktober 1866 in zijne molen te Menaldum den persoon Ede Franses Gerbens, landbouwer aldaar, moedwillig en gewelddadig heeft aangegrepen, achteruit geduwd en tegen den maag en borst getrapt'. Er waren 'twee arbeiders' getuige van het voorval, aldus burgemeester Willem Bergsma een brief aan de officier van justitie. Twee pogingen van de burgemeester om de getuigen te bewegen tot een formele verklaring mislukken. Zelfs het aanbod van de burgemeester om na werktijd bij hem thuis de verklaring af te leggen vindt geen gehoor bij de beide arbeiders. Mogelijk ruiken ze onraad en willen daarom als officiële getuigen buiten het conflict blijven. Geert heeft dorpsgenoot Gerbens, die wellicht tevens klant was, flink te pakken gehad. De strafmaat voor 'mishandeling' varieert in die tijd tussen één maand en twee jaar celstraf plus een geldboete tussen de 8 en 100 gulden. Volgens het vonnis van de rechter heeft de mishandeling echter geen 'ziekte of beletsel van meer dan 20 dagen veroorzaakt' en daarom is in deze zaak de 'lichtste' straf van toepassing. Geert krijgt 1 maand gevangenisstraf en 8 gulden boete. Verder moet hij bijdragen in de kosten van getuigen en van de rechtbank,

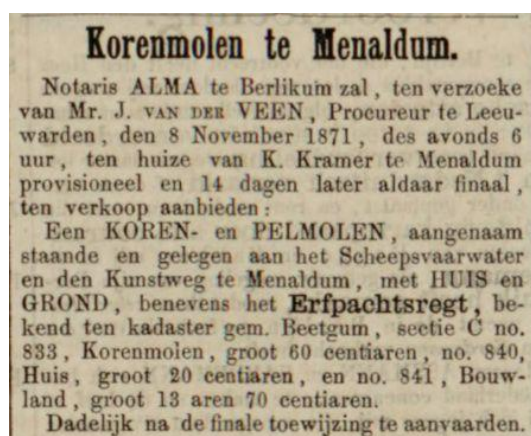
zodat de rekening inclusief boete oploopt naar 12 gulden en 93 cent, te voldoen binnen twee maanden. De uitspatting van Geert tegen Gerbens is dus een vrij dure kwestie geweest. Het slachtoffer is er, gelet op de laagste straf die voor deze mishandeling is toegepast, vrij zeker zonder blijvend letsel vanaf gekomen.

Geert en Rena hebben in 1871 emigratieplannen. Op 22 september 1871 ondertekenen ze samen een onderhandse akte bij notaris Hendrik Willem Alma in Berlikum waarin ze vader Jan Duinkerck machtigen om hun zaken in Nederland verder af te wikkelen. Als vermoedelijke reden van hun vertrek naar 'Noord Amerika' geeft de 'Staat der Landverhuizingen in de provincie Friesland', de statistiek die ook in 1871 door het ministerie van Binnenlandse Zaken wordt bijgehouden, het 'bankroet' van Geert Duinkerck aan. Hij staat als 'minvermogend' te boek, met voor de belastingen een inkomen van minder dan 100 gulden per jaar.

Op de ochtend van woensdag 25 oktober 1871 organiseert notaris Hendrik Alma een openbare verkoping bij de korenmolen onder Menaldum. Hij doet dat in opdracht van de Leeuwarder deurwaarder Anne Voet. Vader Jan Duinkerck is er bij als mondeling gemachtigde van de eigenaren Geert Duinkerck en Rena Wieringa. De verblijfplaats van de beide eigenaren is onbekend. Te koop zijn 'eenige meubelen en huisgeraden, benevens verschillende handelsartikelen en provisie als meel, rijst, krenten, gort, boekweit, aardappelen, rapen, kool, enzoovoort'. Oproeper bij de verkoping is Christoffel Banda, die naast oproeper, ook kuiper in Menaldum is.

Tjeerd Fokkema, waarschijnlijk Durkje Fokkema haar overgrootvader die geboren is in 1845 en altijd Menaldumer is geweest, koopt de secretaire uit het huisraad voor 18 gulden 75. Ene F. Plantinga koopt de staande klok voor 13 gulden. Deze beide wat duurdere stukken maken deel uit van het eigendom dat Rena heeft ingebracht en dat in totaal 204,01 gulden zal opbrengen. Een wagen met 'kap en gereid' verwisselt voor acht gulden van eigenaar. Een twintigtal balen meel brengen gemiddeld ongeveer 18 gulden per stuk op. Ene Frans Gerbens koopt een 'partijtje' boekweit voor 122 gulden. Deze Frans Gerbens is ongetwijfeld familie van Ede Franses Gerbens die in 1866 door Geert in de molen is mishandeld. Wellicht de vader van Ede of een zoon.

De hele verkoop van Geert en Rena's roerende goederen brengt 751 gulden en 15 cent op.

Op 8 november 1871 is bij herbergier Kornelis Kramer in Menaldum de openbare verkoping van alle onroerend goed dat sinds 1866 op naam staat van Rena Wieringa. In de eerste

ronde van deze provisionele verkoping is het hoogste bod van Pieter Geerts Sijtsma uit Menaldum. Hij is weliswaar 'zonder beroep', maar waarschijnlijk gaat het om een wat oudere strijkgeldschrijver die een bod uitbrengt van 2.925 gulden.

De finale verkoop is twee weken later in dezelfde herberg. Aan de verkoopakte hangt de onderhandse akte van 22 september 1871 waarin Rena Wieringa, 'gesterkt' door Geert Duinker, haar schoonvader Jan Duinker machtigt om 'voor en namens haar ten overstaan van een bevoegd beambte te laten verkoopen hare onroerende en roerende goederen als:

- a. Een Koren- en Pelmolen, Behuizing en Schuurtje met de daarin aanwezige gereedschappen, benevens het regt van Erfpacht van veertien roede en vierennegentig el grond,
- b. Meubelen, Huisraad, Beddengoed en Keukengereedschap aanwezig in bovengenoemde Behuizing, zoals het zelve is omschreven in eene Acte van Huwelijksche Voorwaarden gepasseerd voor den Heer Herman Visscher Notaris te 't Zandt Provincie Groningen in dato den zesden Julij 1800 tweeënzestig'.

Bij de finale verkoop wordt het eerdere bod van 2.925 gulden flink verhoogd. Voor 4.203 gulden worden alle onroerende goederen toegewezen aan molenaar Bartele Melles van der Meulen uit Holwerd. Hij koopt de molen om die zelf te gaan exploiteren en gaat er ook bij wonen. Voor de nodige financiële zekerheid zorgen zijn schoonvader Abe Freerks van Duinen, koopman in manufacturen uit Holwerd en de Wierumer rentenier Jacob van der Meulen.

Op 28 oktober 1871 protesteert de Firma Gebroeders Mispelblom Beyer, een in de tweede helft van de negentiende eeuw gerenommeerde bankier in Leeuwarden, met een akte van hun stadsgenoot notaris De Wal over een betaling met een wissel van Geert. Deze wissel kan te maken hebben met de kosten van de overtocht van Geert en Rena naar Amerika.

Op 28 juni 1872 passeert notaris Alma in Berlikum een royementsakte waarbij de schuld die Geert heeft bij Trijntje Vos uit Den Andel, weduwe van Petrus Mulder, wordt vereffend. Op 18 juli passeert bij dezelfde notaris ook het royement van de schuld met Wikje Jans Boersma uit Menaldum, de weduwe van de in 1867 overleden timmerman Pieter Minnes Boonstra. Hoeveel van deze schulden sinds 1865 zijn afgelost is niet meer na te gaan. De totale oorspronkelijke schuld bedroeg 4.700 gulden. De opbrengsten uit de verkoop van de roerende en onroerende goederen leverde totaal 4.954 gulden op. Uit deze opbrengsten moeten onder andere ook nog de kosten van notaris Alma en van procureur Van der Veen worden betaald. Het ziet er dus naar uit dat Geert en Rena maar heel weinig eigen geld hebben gehad om te emigreren. Niet voor niets stond in de statistiek van de provincie

Friesland over de emigratie in 1871 de term 'bankroet' als reden voor de emigratie van Geert en Rena. Hun vooruitzichten hier zullen vanwege de crisissituatie niet rooskleurig zijn geweest en zullen ongetwijfeld hebben bijgedragen aan hun besluit om te vertrekken.

Emigratie naar Noord Amerika

Het belangrijkste motief van Geert en Rena om te emigreren zal ongetwijfeld hun 'bankroet' zijn geweest. Gemeente en provincie geven beide voor Geert en Rena aan dat ze naar Noord Amerika zijn geëmigreerd. Verder onderzoek naar inscheping, aankomst en verblijf in Noord Amerika heeft tot nu toe nog geen bevestiging van emigratie opgeleverd. De haven van Harlingen blijkt in 1871 één van de plaatsen te zijn geweest van waaruit emigranten konden inschepen. Mogelijk dat Geert en Rena via Harlingen naar Amerika zijn vertrokken. Castle Garden in New York was in die tijd de plaats van aankomst. Het kan dus bijna niet anders dan dat Geert en Rena ook deze 'poort' zijn gepasseerd.

Overlijden vader Jan Duinkerck

Geert z'n vader Jan Duinkerck overlijdt in 1880 in Kollum.

** Heden overleed, na een kortstondig doch geduldig lijden, zacht en kalm, J. P. DUINKERK, in den ouderdom van bijna 83½ jaar.
Kollum, 21 Januarij 1880.
H. G. KROON.
Uit aller naam.
Deze strekt tot algemeene en bijzondere kennisgeving aan Familie, Vrienden en Bekenden.

OPROEPING.
Allen die iets te vorderen hebben van of verschuldigd zijn aan wijlen JAN DUINKERK en Vrouw AALTJE GEERTS KUIPERS, gewoon hebbende en overleden te Kollum, worden verzocht daarvan opgave of betaling te doen ten kantore van den Notaris ANDREÆ te Kollum, vóór of op den 9 Februarij 1880.

Onderaan het overlijdensbericht staat namens de familie Harm Gosses Kroon, de tweede man van Jan z'n dochter Jantje. In diverse kranten, waaronder de Staatscourant, verschijnt op 5 februari 1880 een oproeping aan alle schuldeisers van Jan Duinkerck. Er passeren vervolgens aktes van royement met verschillende schuldeisers en er worden begin maart veilingen gehouden voor de verkoop van onder meer enkele percelen bouwland, een huis en een 'vierde gedeelte onverdeeld' in het veerschip Kollum-Leeuwarden. Verder is er een boelgoed voor de verkoop van de roerende goederen. Waarschijnlijk is hiermee alle bezit van Jan Duinkerck te gelde gemaakt en onder de schuldeisers en erfgenamen verdeeld.

Huis, Land en Veerschip
te KOLLUM.

De Notaris ANDREÆ te Kollum zal op Dingsdag den 24 Februarij 1880, 's avonds 5 uur, in het Gemeentehuis te Kollum, veilen en provisioneel verkoopen:

Eene HUIZINGE, bevattende verschillende Woningen, zeer gelegen staande op het Oost van de Buurt te Kollum, ten kadaster bekend gemeente Kollum, sectie D nummer 681, voor eene grootte van 4 ares.

Laatst bewoond door Jan Duinkerck en anderen.

Een perceel BOUWLAND, gelegen aan den Oliemolensingel nabij en onder Kollum, ten kad. bekend als voren, sectie D no. 413, groot 91 ares.

Een vierde gedeelte onverdeeld in het VEERSCHIP, varende van Kollum op Leeuwarden v. v., met alles wat daarbij behoort.

Alles eigen aan den boedel van wln. Jan Duinkerck en Vrouw.

BOELGOED.
De Notaris ANDREÆ te Kollum zal op Dingsdag den 16 Maart 1880, 's namiddags 1 uur, ten sterfhuize van Jan Duinkerck te Kollum, bij boelgoed, à contant, verkoopen:
Een eikenhouten kabinet, secretaire en lade-tafeltje, groote klok, pendule, spiegel, kookkolomkagchel met koperen ketel, bed met toebehooren, stgelen, schilderijen, tobben, emmers, koper, tin en aardewerk enz.

Door de notaris die het boelgoed regelt, worden naast Jantje, ook de dochters Aaltje en Grietje van de in 1866 overleden zoon Pieter Duinkerker genoemd. Het zijn de kleindochters van Jan Duinkerker. Jantje heeft geen kinderen uit haar twee huwelijken en overlijdt twee jaar na haar vader op 47-jarige leeftijd. Het enige aanknopingspunt voor een nu nog levende familielijn moet dus gevonden worden bij de kleindochters Aaltje en Grietje.

Kleindochter Grietje trouwt op 14 februari 1874 met Willem van der Laan. Ze wonen in Burum en krijgen twee kinderen, Elisabeth (1875) en Gooitsen (1880). Het hele gezin Van der Laan vertrekt, een jaar na de dood van grootvader Jan, op 1 april 1881 naar Amerika. Grietje overlijdt daar op 22 september 1886 in Grand Rapids Michigan. Ze is dan 33 jaar.

De vraag is of er in de periode 1881-1886 contact is geweest tussen de in 1871 naar Noord Amerika geëmigreerde oom Geert Duinkerker en tante Rena Wieringa en hun nichtje Jantje.

Kleindochter Aaltje Duinkerker trouwt op 15 mei 1873 met de Kollumer slager Wesselijs Meinderts Ganzevoort. Ze krijgen vier jongens.

Aaltje Duinkerker in begin 1932 met kleinzoon Klaas Ganzevoort (1931)

Aaltje is waarschijnlijk de enige uit de Kollumer Duinkerker-familie die de twintigste eeuw heeft gehaald en dat doet ze ruimschoots. Ze wordt bijna 91 jaar. De vraag blijft, of er na 1871 ooit nog contact is geweest tussen deze Aaltje Pieters Duinkerker en haar oom Geert Jans Duinkerker in Amerika.

werkdokument

Jurjen Kingma Menaam

jurjen.durkje@kpnplanet.nl

06 23989583